

Dr. VLADAN ČETKOVIĆ: A BÜROKRATIZMUS MA

Dr. Vladan Četković: SAVREMENA BIROKRATIJA — Rasprava o birokratiji i samoupravljanju — Privredni pregled, Beograd, 1971. 235 oldal.

Tartalma: Uvod. Glava prva: Birokratija — Društveni odnos. Glava druga: Etatizam i birokratizam. Glava treća: Društveni koreni birokratije. Glava četvrta: Novi oblici birokratije, I. Protivrečnosti etatizma i samoupravljanja, II. Od etatizma ka samoupravljanju, III. Političko grupašenje. Glava peta: Birokratija u privrednim i političkim organizacijama; I. Socijalna pozicija radnog čoveka, II. Društvena funkcija dohotka, III. Privredna birokratija, IV. Birokratija u društveno-političkim organizacijama. Glava šesta: Prevazilaženje birokratije i birokratizma; I. Samoupravljanje i neposredna socijalistička demokratija, II. Revolucionisanje produkcionih odnosa. Glava sedma: Između birokratije i slobode. Literatura.

Vladan Četković műve az első, amely teljes egészében a bürokratizmus tárgyalásával foglalkozik. Ismerjük és tudjuk, mi a bürokratizmus, mivel a mindennapi életben találkozunk vele. Ez az ismeret azonban felületes a teljes megismerés nem könnyű. A bürokratizmus ma egy összetett társadalmi jelenség. Ahhoz, hogy tiszta képet kapjunk róla, ismernünk kell előző megjelenési formáját.

Vladan Četković is először a megjelenését, a kialakulását mutatja be, meghatározva a bürokratizmus fogalmát is. Végigkíséri a kapitalista társadalmi rendszeren, majd az etatizmus idején, és így eljut a mai bürokratizmus-hoz, amely fő témája a műnek.

A könyv hét fejezetből áll a következő címekkel: bürokratizmus és társadalmi viszony; etatizmus és bürokratizmus; a bürokratizmus társadalmi gyökerei; a bürokratizmus új megjelenési formája; bürokratizmus a gazdasági és politikai szervezetekben; a bürokratizmus fölülmúlása; a bürokratizmus és a szabadság között.

Az utolsó fejezet külön értéke a könyvnek, de, sajnos, nincs elég bőven kidolgozva. A fejezetből egyébként látszik, hogy nem volt könnyű megközelíteni a bürokratizmus témáját, mert több szemszögből kellett megvilágítani, hogy az értékelés minél pontosabb legyen. Például a szabadság a daláról is meg kellett közelíteni a témát. „Az ember vágya ma az, hogy olyan társadalomban éljen, amelyben nincs bürokratizmus. Bürokratizmus-demokrácia, szabadság-bürokratizmus, ember-bürokratizmus relációkon az embernek az a vágya, hogy megszabaduljon a gyámságtól, a közvetítésől, az államhatalomtól, a hierarchiától, a pártoktól, az osztályoktól és a vállalásól. A tudat és a fogalom a szabad emberről a különböző társadalmi környezetekben különböző módon jelentkezik, de a mód és a társadalmi eszközök annyira különböznek, hogy néha jobban fenyegetik az ember szabadságát, mint amennyire elősegítik megvalósulását. (230. oldal).

Vladan Četković külön módszert dolgozott ki, amelynek segítségével munkája folyamán eredményhez jutott. A bürokratizmus társadalmi kategória, és függ a termelési viszonyoktól. Ha a lényegét fel akarjuk tárni, ismer-

nünk kell a termelési viszonyokat is, nem csak az államhatalmat, mint a bürokratizmus jelét, ahogyan azt az író is szem előtt tartotta.

Fontos kiemelni még azt is, hogy a mai bürokratizmus a társadalmi és gazdasági funkciók terén eltér a kapitalizmusban jelentkező bürokratizmustól. A kapitalizmusban a bürokrácia a politikai és gazdasági hatalom hordozója és végrehajtója a tulajdonviszonyok alapján. A mai bürokratizmus funkciója más. „Társadalmunk mai fejlődésének fokán szükség van egy modern, vezető apparátusra szakkaderekkel, igazgatókkal, technikai vezetőkkel a gazdaságban és egy szervezetű társadalmi vezetőségre, mely egybehangolja a termelési viszonyokat. Ilyen körülmények között a bürokrácia mint a társadalmi funkciók hordozója jelentkezik, elsősorban az igazgatásban, amely szükséges a termelők mai fejlődéséhez. A bürokratizmusnak a munkásosztály részévé kell válnia, és nem szabad elkülönülnie.” (126. oldal). Az író szerint ez úgy érhető el, ha elemezzük a társadalmi ellentéteket a bürokratizmus és a munkásosztály között és azokat az új társadalmi viszonyokat, amelyek a nemkívánt helyzetet eredményezték. Ezek után olyan termelési viszonyokat kell teremteni, ahol a közvetlen termelő munkája közvetlenül a szocializmus; funkciója lesz, és ahol nem lesz szükség bürokratizmusra, mint olyanra, amely a termelők és a termelőeszközök közé áll, s ellenőrzi a termelési folyamatokat a saját mércéje alapján. Ennek a megoldása közérdekű és napjainkban sokat vitatott dolog.